

Информация относно Оценка на риска при внос на растения от вида *Malus domestica* от Обединеното кралство на територията на Европейския съюз

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH¹) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е подготвила и предоставила оценки на риска за стоки, изброени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията², като „растения с висок риск, растителни продукти и други обекти“.

Като се взема предвид наличната научна информация, включително техническата информация, предоставена от Обединеното кралство (страната кандидат), настоящето научно становище обхваща всички рискове за здравето на растенията, породени от вкоренени растения *Malus domestica* (ябълка) в саксия, снопове/връзки от растения *Malus domestica* предназначени за засаждане с голи корени (невкоренени растения), снопове от резници *Malus domestica* предназначени за присаждане и снопове от издънки с пъпки *Malus domestica*, предназначени за присаждане от пъпка, внос в Европейския съюз (ЕС) от Обединеното Кралство.

		
<i>Malus domestica</i> вкоренени растения в саксия	<i>Malus domestica</i> растения за засаждане с голи корени в сноп (невкоренени растения)	Снопове <i>Malus domestica</i> - резници предназначени за присаждане и издънки с пъпки предназначени за присаждане от пъпка

¹ Panel on Plant Health (PLH)

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 година за изготвяне на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растения, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, OJ L 323, 19.12.2018, стр. 10–15

Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕИО, 74/647/ЕИО, 93/85/ЕИО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета, OJ L 317, 23.11.2016

Amber Green White

1618, гр. София, бул. „Цар Борис III“ № 136; тел. +359 2 427 30 56

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

За да се оцени риска от вредители, свързан с вноса от Обединеното кралство на **стоката**, е съставен списък на всички идентифицирани вредители по растенията (**1324 вида**), потенциално свързани с *Malus domestica*.

Стоката, внос в ЕС от Обединеното кралство се състои от:

- 1. Вкоренени растения *Malus domestica* в саксия (от 10 000 изнесени растения) на възраст от 1 до 7 години.**
- 2. Растения за засаждане *Malus domestica* с голи корени (от 10 000 изнесени снопа),**
 - на възраст от 1 до 2 години – групирани в снопове от 25–50 растения на сноп;
 - на възраст от 1 до 7 години – групирани в снопове от 5–10 растения на сноп.
- 3. Снопове от резници *Malus domestica* предназначени за присаждане и снопове от издънки с пъпки *Malus domestica*, предназначени за присаждане от пъпка (10 000 изнесени снопа). Всеки сноп съдържа между 50 и 500 растителни части.**

Списъкът на карантинните вредители за ЕС и на карантинните вредители в защитените зони (Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията³) се основава на оценки, според които вредителите могат да навлязат, да се установят и разпространят на територията на Съюза, а също така и да имат потенциала да окажат негативно въздействие върху предпочитани гостоприемници.

Към този момент има данни за петдесет и шест карантинни вида за ЕС, за които се съобщава, че използват *Malus domestica* като растение гостоприемник.

Тези карантинни вредители за ЕС, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- а) присъствие на вредителя в Обединеното кралство;
- б) *Malus domestica* е гостоприемник на вредителя;
- в) един или повече жизнени стадия на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока.

За допълнителна оценка се избират вредители, които отговарят и на трите критерия.

От оценените 56 вида карантинни вредители в ЕС, за които се съобщава, че *Malus domestica* е гостоприемник, три вида - една бактерия (*Erwinia amylovora*) и два вируса

³ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, OJ L 319, 10.12.2019.

(Tobacco ringspot virus, Tomato ringspot virus) отговарят и на трите критерия за подбор, поради което са избрани за допълнителна оценка.

Тъй като за *Malus domestica* са посочени специални изисквания или спешни мерки по отношение на *Erwinia amylovora*, в допълнение X, т. 9 от Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията⁴, оценката за този вредител се е състояла в проверка дали страната износител прилага тези мерки или не.

За други вредителите, които не се регулират в ЕС⁵, обикновено липсва информация относно вероятността за тяхното въвеждане, установяване, разпространение и въздействие.

Следователно, тези нерегулирани вредители, за които *Malus domestica* е гостоприемник, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- а) присъствие на вредителя в Обединеното кралство;
- б) вредителят отсъства или има ограничено разпространение в ЕС;
- в) стоката е гостоприемник на вредителя;
- г) един или повече жизнени стадия на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока;
- д) вредителят може да окаже негативно въздействие на територията на ЕС.

Вредителите, които отговарят на всичките горепосочени критерии, се избират за допълнителна оценка.

От оценените вредители, които попадат в списъка на нерегулирани вредители в ЕС, четири вида - (*Colletotrichum aenigma* - гъбен патоген, *Meloidogyne mali* - нематода, *Eulecanium excrescens* и *Takahashia japonica* – полусферични щитоносни въшки) са избрани за допълнителна оценка, тъй като отговарят на всички критерии за подбор.

Съгласно информацията от базата данни на Europhyt⁶/TRACES-NT⁷, обхващаща периода 1998 г. до февруари 2023 г., към февруари 2023 г., не се съобщава за прихващания на вредители върху растения *Malus domestica* от Обединеното кралство, предназначени за държавите-членки на ЕС.

⁴ ПРИЛОЖЕНИЕ X - Списък на растенията, растителните продукти и другите обекти, които предстои да бъдат въведени или придвижвани в рамките на защитени зони, и съответните специални изисквания за защитени зони - Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията

⁵ Нерегулиран вредител, е вредител, който не е изрично споменат в законодателството на ЕС относно здравето на растенията т.е. в Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 и той не е необходимо да се докладва на организации, които са извън Националната организация за растителна защита на конкретната страна. В Европейския съюз, ако даден вредител не е регулиран на ниво ЕС, държава членка може го управлява по начин, който се счита за най-подходящ. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10340-023-01591-y#article-info>

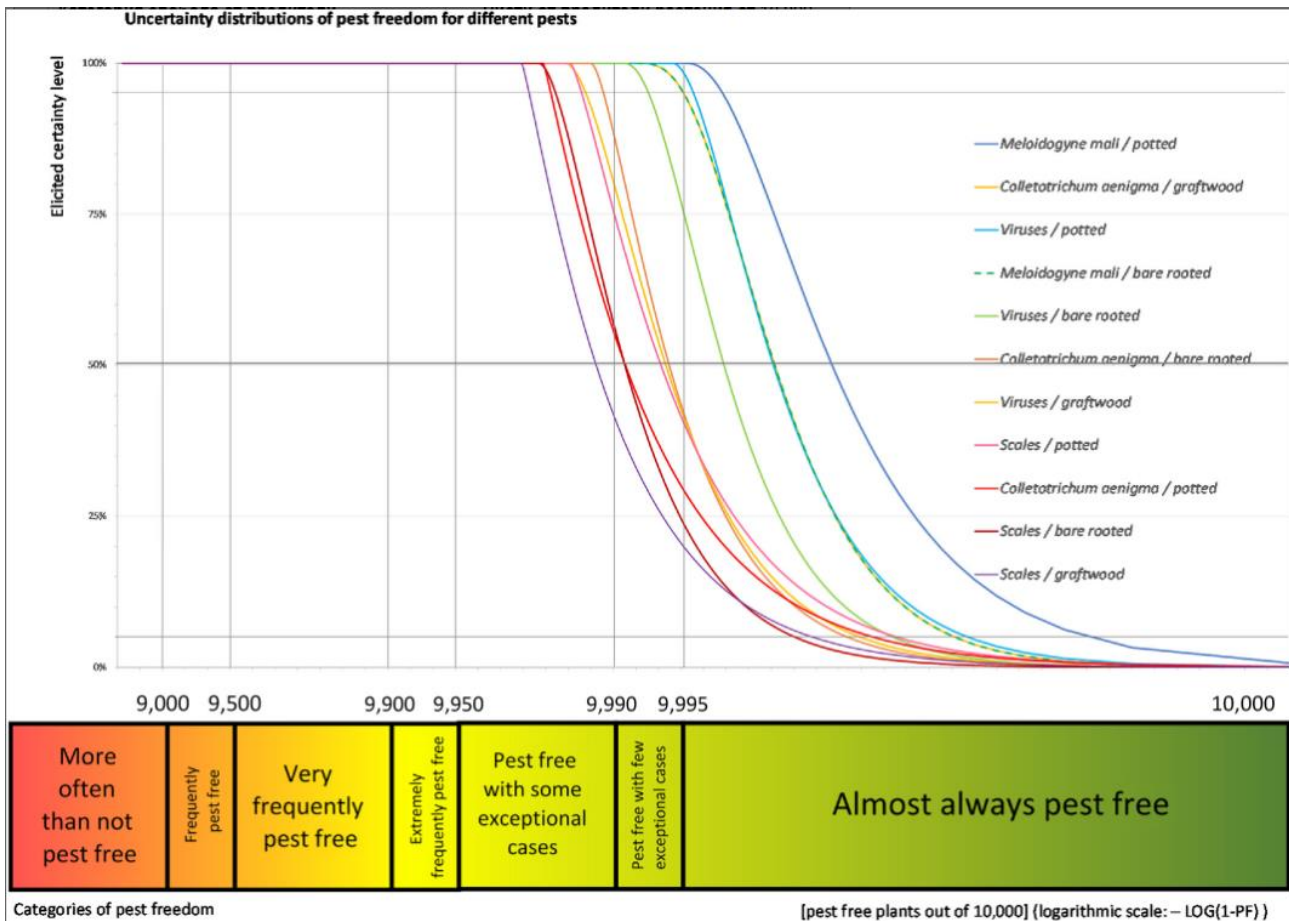
⁶ EUROPHYT - Европейска система за бързо предупреждение, в която се регистрират прихващания по фитосанитарни причини на пратки от растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС.

⁷ TRACES - TRAdE Control and Expert System - Експертна система за контрол на търговията.

За изброените седем вредители (три карантинни и четири нерегулирани), които отговарят на всички критерии за подбор е дадена експертна оценка за вероятността растенията да са свободни от вредители, като са взети предвид мерките за намаляване на риска предложени в техническото досие от Обединеното кралство, включително несигурността, свързана с оценката.

Панелът PLH е взел решение да групира някои видове поради сходна биология – вирусите (*Tobacco ringspot virus* и *Tomato ringspot virus*) и неприятелите (*Eulecanium excrescens* и *Takahashia japonica*).

След оценка на текущите мерки за намаляване на риска, вероятността **стоката** (вкоренени растения *Malus domestica* в саксия, снопове/връзки от растения *Malus domestica* предназначени за засаждане с голи корени, снопове от резници *Malus domestica* предназначени за присаждане и снопове от издънки с пъпки *Malus domestica*, предназначени за присаждане от пъпка), да е свободна от посочените вредители, е както следва:

Разпределение на несигурността стоката да е свободна от посочените вредители

За бактерията *Erwinia amylovora* панелът PLH заключава, че страната износител (Обединеното кралство) отговаря на специалните изисквания по отношение на *Erwinia amylovora*, които са посочени в Приложение X към Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072.

За гъбния патоген *Colletotrichum aenigma* панелът PLH е 95% сигурен, че:

а) за вкоренени растения *Malus domestica* в саксия, вероятността да са свободни от вредителя е между 9 981 и 10 000 единици на 10 000;

б) за растения за засаждане *Malus domestica* с голи корени в снопове, вероятността да са свободни от вредителя е между 9 989 и 10 000 единици на 10 000;

в) за снопове от резници *Malus domestica* предназначени за присаждане и снопове от издънки с пъпки *Malus domestica*, предназначени за присаждане от пъпка, вероятността да са свободни от вредителя е между 9 995 и 10 000 единици на 10 000.

За нематодата *Meloidogyne mali* панелът PLH е 95% сигурен, че:

а) за вкоренени растения *Malus domestica* в саксия, вероятността да са свободни от вредителя е между 9 997 и 10 000 единици на 10 000;

б) за растения за засаждане *Malus domestica* с голи корени в снопове, вероятността да са свободни от вредителя е между 9 995 и 10 000 единици на 10 000.

За полусферичните щитоносни въшки *Eulecanium excrescens* и *Takahashia japonica* панелът PLH е 95% сигурен, че:

а) за вкоренени растения *Malus domestica* в саксия, вероятността да са свободни от неприятелите е между 9 986 и 10 000 единици на 10 000;

б) за растения за засаждане *Malus domestica* с голи корени в снопове, вероятността да са свободни от неприятелите е между 9 982 и 10 000 единици на 10 000;

в) за снопове от резници *Malus domestica* предназначени за присаждане и снопове от издънки с пъпки *Malus domestica*, предназначени за присаждане от пъпка, вероятността да са свободни от неприятелите е между 9 976 и 10 000 единици на 10 000.

За вирусите *Tobacco ringspot virus* и *Tomato ringspot virus* панелът PLH е 95% сигурен, че:

а) за вкоренени растения *Malus domestica* в саксия, вероятността да са свободни от вредителите е между 9 996 и 10 000 единици на 10 000;

б) за растения за засаждане *Malus domestica* с голи корени в снопове, вероятността да са свободни от вредителите е между 9 993 и 10 000 единици на 10 000;

в) за снопове от резници *Malus domestica* предназначени за присаждане и снопове от издънки с пъпки *Malus domestica*, предназначени за присаждане от пъпка, вероятността да са свободни от вредителите е между 9 987 и 10 000 единици на 10 000.

Заклучение

От гореизложеното се заключава, че при различните вредители вероятността стоката да е свободна от тях варира, но неприятелите *Eulecanium excrescens* и *Takahashia japonica* са вредителите, които най-често се очаква да се открият върху снопове резници *Malus domestica* предназначени за присаждане и снопове от издънки с пъпки *Malus domestica*, предназначени за присаждане от пъпка, внос в Европейския съюз (ЕС) от Обединеното Кралство.

Значение за България

Неприятелите *Eulecanium excrescens* и *Takahashia japonica*, които принадлежат към разред *Hemiptera* (полутвърдокрили), сем. *Coccidae* (полусферични щитоносни въшки), не са регулирани в ЕС (не са включени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията, като карантинни вредители, които са от значение за ЕС).

*Eulecanium excrescens*⁸ вреди по голям брой растения. Произхожда от Китай. Разпространен е в Съединените Американски Щати (Кънектикът, Ню Йорк, Орегон и Пенсилвания). В Европа е докладван от Обединеното Кралство, но не е известно как е въведен там. **Понастоящем няма данни *Eulecanium excrescens* да присъства на територията на България.** В страните, където неприятелят присъства, се счита за икономически важен вредител. Присъствието на *Eulecanium excrescens* в региони на САЩ, които имат климат подобен, като климата в голяма част от Европа, предполага, че неприятелят може да се установи на територията на ЕС. Като се вземат предвид наличие на растения гостоприемници, като ябълка (*Malus spp.*), бадем (*Prunus dulcis*), кайсия (*P. armeniaca*), череша (*Prunus spp.*), бряст (*Ulmus spp.*), праскова (*P. persica*), круша (*Pyrus communis*) и явор (*Acer pseudoplatanus*), както и пригодеността на патогена към климата в Европа и България, се предполага, че *Eulecanium excrescens* би имал потенциал да се установи на територията им, както и да окаже негативно икономическо въздействие по отглежданите растения гостоприемници.

През 2023 година Панелът по здраве на растенията на Европейския орган по безопасност на храните е извършил категоризация на *Takahashia japonica* за територията ЕС⁹ и е заключил, че неприятелят е потенциален карантинен вредител за Съюза.

⁸ CSL Pest Risk Analysis for *Eulecanium excrescens*, <https://planthealthportal.defra.gov.uk/pests-and-diseases/uk-plant-health-risk-register/downloadExternalPra.cfm?id=3873>

⁹ EFSA, Pest categorisation of *Takahashia japonica*, <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2023.8000>

Takahashia japonica е полифаг, който напада растения от около 25 растителни рода, принадлежащи към повече от 17 ботанически семейства, повечето от които се отглеждат и се срещат в ЕС. Неприятелят *Takahashia japonica* произхожда от Япония. Разпространен е в Източен Китай, Южна Корея и части от Индия. В Обединеното кралство е съобщен през декември 2018 г. Регистриран е в Хърватия и Италия, но не се счита за широко разпространен в ЕС. **Към настоящият момент няма данни *Takahashia japonica* да присъства в България,** но голяма част от гостоприемниците му - клен (*Acer spp.*), бряст (*Ulmus davidiana*), елша (*Alnus japonica*), цитруси (*Citrus sp.*), бяла черница (*Morus alba*), черна черница (*Morus nigra*), дюля (*Cydonia oblonga*), орех (*Juglans regia*), слива (*Prunus cerasifera*), азиатска круша (*Pyrus serotina*), ябълка (*Malus domestica*) и редица декоративни растения, присъстват в страната ни. Растенията за засаждане са един от основните пътища за навлизане на *Takahashia japonica* на територията на България. Предвид информацията, че вредителят присъства в някои държави членки на ЕС, при евентуалното му въвеждане и установяване на територията на България, той може да нанесе значителни щети на нападнатите растения гостоприемници.

При обследване и съмнение за наличие на неприятелите *Eulecanium excrescens* и *Takahashia japonica*, и/или предполагаеми повреди от тях, е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи.

Ранното откриване би могло да помогне за управлението (обследване, прогноза и контрол) на тези вредители в България.

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2023.

Commodity risk assessment of *Malus domestica* plants from United Kingdom, EFSA Journal 2023;21(5):8002, Материалът е достъпен в пълен текст на английски език на следния адрес: <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2023.8002>

Други информации в областта на здравето на растенията, могат да бъдат намерени на интернет страницата на Центъра за оценка на риска по хранителната верига - <https://corhv.government.bg/> <https://corhv.government.bg/Здраве-на-растенията-с-31>

Изготвил: Татяна Величкова, главен експерт,

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ, 26.09.2023 г.